

УДК 811.161.3'373

М. В. Мацюшэнка

СТРУКТУРНА-СЕМАНТЫЧНЫ АНАЛІЗ ГРАФІЧНА НЕЗАСВОЕНЫХ ЗАПАЗЫЧАННЯЎ
У МОВЕ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ПУБЛІЦЫСТЫКІ

У артыкуле аналізуецца прычыны, шчыры ўзнікнення запазычанняў у беларускай мове на сучасным этапе, праводзіцца класіфікацыя графічна незасвоеных запазычанняў у мове публіцыстыкі XXI ст., раскрываецца іх семантыка. Сярод графічна незасвоеных лексічных адзінак выдзяляюцца чатыры групы іншамоўных адзінак: 1) графічна незасвоеныя абрэвіятуры; 2) графічна незасвоеныя словы неабрэвіатурнага тыпу; 3) графічныя гібрыды; 4) аказіянальныя гібрыдныя ўтварэнні. Графічна незасвоеныя запазычанні найчасцей ужываюцца ў галіне інфармацыйных тэхналогій і камунікацый, моды, дызайнерскай і рэкламнай дзейнасці, у музычнай сферы.

Уводзіны

Мова з'яўляецца складанай дынамічнай сістэмай, лексічны склад якой развіваецца больш актыўна, чым іншыя моўныя ўзроўні, паколькі абагачэнне лексікі абумоўлена знешнімі і ўнутранымі фактарамі развіцця, што дзейнічаюць у комплексе. Першыя маюць дачыненне да колькаснага росту і адлюстраваны працэсамі запазычання, неалагізацыі, лексікалізацыі і фразеалагізацыі, другія датычацца ўзаемадзеяння лексічных пластоў.

Працікненне ў мову лексічных адзінак іншамоўнага паходжання, іх асіміляцыя заўсёды знаходзяцца ў полі зроку лінгвістаў. Сістэмным вывучэннем запазычанняў у беларускай мове займаюцца такія вядомыя лінгвісты, як І. Бубновіч [1], А. Булыка [2], В. Уласевіч [3] і інш.

«Папычанне, – указвае І. Бубновіч, – слова, словазлучэнне ці марфема, якія ўвайшлі ў пэўную мову ў выніку ўзаемадачынненняў» [1, 5]. Паводле ступені асіміляванасці даследчык выдзяляе дзве групы запазычанняў: цалкам засвоеныя і часткова засвоеныя. У склад першай групы ўваходзяць адзінкі, у якіх адсутнічаюць прыметы, што паказваюць на іх іншамоўнасць. Яны засвоены мовай на фанетычным, марфалагічным і семантычным узроўнях. Запазычанні другой групы ўяўляюць сабой экзатызмы, якія не засвоены лексічна [1, 5].

В. Уласевіч сярод іншамоўных слоў выдзяляе яшчэ адну мала даследаваную групу іншамоўных адзінак – графічна незасвоеныя словы, калі запазычанне або яго частка сустракаецца толькі ў напісанні лацінкай [4, 125].

Паўленне ў мове сучаснай беларускай публіцыстыкі вялікай колькасці графічных запазычанняў абумоўлена як экстралінгвістычнымі, так і інтралінгвістычнымі фактарамі. Да экстралінгвістычных фактараў можна аднесці ўздзеянне культуры аднаго народа на культуру іншага, зацікаўленасць у вывучэнні той або іншай мовы ў сувязі з ростам яе аўтарытэту. Інтралінгвістычныя фактары абумоўлены адсутнасцю ў роднай мове эквівалентнага слова або паняцця, імкненнем да эканоміі мовы, калі запазычанае слова карацейшае за роднае; тэндэнцыяй да экспрэсіўнасці выказванняў, калі іншамоўная лексічная адзінка мае большую ступень экспрэсіўнасці.

Вынікі даследавання і іх абмеркаванне

У сувязі з развіццём інфармацыйных тэхналогій, сістэм сувязі, эвалюцыяй грамадскіх зносін з'явілася неабходнасць даць назву новым рэаліям, аб якіх ідзе гаворка ў публіцыстычным тэксце, або кампактна перадаць інфармацыю чытачу. Выкарыстоўваюцца некалькі груп графічна незасвоеных лексем.

Першая група прадстаўлена графічна незасвоенымі абрэвіатурамі, якія выконваюць намінацыйную функцыю. Большасць з іх называе новыя рэаліі ў галіне інфармацыйных тэхналогій і сістэмы сувязі і з'яўляецца тэрмінамі: *SML* 'мова мадэліравання з функцыянальным наборам канструкцый для стварэння складаных камп'ютэрных сістэм' (англ. *Service Modeling Language* 'мова службы мадэліравання'): *Паслуга SML была прапанавана аўдыторыі інтэрнэт-аператарам «Дзелавая сетка» яшчэ ў ліпені 2003 года («Звязда». – 2004. – 21 кастр. – С. 16);*

VPN ‘віртуальная прыватная сетка, з дапамогай якой магчыма арганізаваць абаронены доступ праз адкрытыя каналы Інтэрнэта да неабходных сервераў’ (англ. *Virtual Private Network* ‘віртуальная прыватная сетка’); *Нягледзячы на аддаленасць двух гарадоў, паслуга VPN дазволіць у рэжыме рэальнага часу сачыць за гонкамі ў дзвюх кропках з паралельнай трансляцыяй таго, што адбываецца, на плазменных маніторах стэнда* («Звязда». – 2004. – 09 ліст. – С. 1); *ADSL* ‘асіметрычная лічбавая абаненцкая лінія высакаскораснай перадачы даных’ (англ. *Asymmetric Digital Subscriber Line* ‘асіметрычная лічбавая абаненцкая лінія’); *Усе карыстальнікі, падключаныя да Інтэрнэта па тэхналогіі ADSL, могуць забыцца на аплату выходнага трафіка...* («Звязда». – 2005. – 06 мая. – С. 6); *GPS* ‘сусветная сістэма выяўлення месцазнаходжання’ (англ. *Global Positioning System* ‘сусветная сістэма месцазнаходжання’); *... апошнім часам вядуцца размовы аб стварэнні еўрапейскіх і расійскіх аналагаў GPS* («Звязда». – 2005. – 30 крас. – С. 4) і інш.

Усе пералічаныя адзінкі пакуль што не маюць беларускамоўных эквівалентаў. Асваенне гэтых запазычанняў уяўляецца малаверагодным, паколькі яны адносяцца да сістэм сувязі і высокіх тэхналогій, дзе шырока ўжываецца англійская мова, датычацца спецыялізаванай лексікі і з’яўляюцца тэрмінамі, якія ўжо шырока ўжываюцца сярод спецыялістаў пэўных галін вытворчасці.

Вылучаецца некалькі графічна незасвоеных абрэвіатур, якія называюць новыя шырока-распаўсюджаныя ў цяперашні час рэаліі, што датычацца рэкламнай дзейнасці і сістэмы сувязі: *PR* ‘сістэма інфармацыйных сувязей з грамадскаю дзеля рэкламы, агітацыі або выгаднага знаёмства, якая ажыццяўляецца спецыялістам гэтай галіны’ (англ. *Public Relations* ‘грамадскія сувязі’); *Згодна з даследаваннямі Міжнароднага незалежнага экалага-наіталагічнага універсітэта рэйтынг прафесій у 2004 годзе выглядае так: 1) менеджэр па продажы; ...6) спецыяліст па PR...* («Алеся». – 2004. – № 4. – С. 45); *SMS* ‘абслугоўванне праз сістэму кароткіх паведамленняў у выглядзе мабільнай сувязі; кароткае паведамленне, якое дасылаецца праз сістэму мабільнай сувязі’ (англ. *Short Message Service* ‘служба кароткіх паведамленняў’); *SMS – сродак нефармальнага кантактавання...* («Звязда». – 2004. – 23 чэрв. – С. 3).

Гэтыя лексічныя адзінкі актыўна адаптуюцца беларускай мовай, у сувязі з чым яны ўжываюцца адначасова са сваімі эквівалентамі ў выглядзе графічна засвоеных запазычанняў. Аднак абрэвіатуры ўтвараюцца не класічна (першая літара кожнага слова перакладзенага словазлучэння), а шляхам транскрыпцыі або транслітэрацыі. Так слова *PR* адаптуецца не ў выглядзе ГС (грамадскія сувязі), а праз транскрыпцыю англійскіх літар *P* [pi] і *R* [ar] – *піар*; з далейшым адаптаваннем слова: у спалучэнні галосных *ia* паяўляецца ўстаўны зычны гук [j] – *піяр*: *...нават людзі, якія працуюць у гэтым жа напружаным рэжыме, як Кіркораў, – многія даюць па тры канцэрты ў дзень – даражаць сваёй рэпутацыяй і піярам* («Звязда». – 2004. – 21 ліп. – С. 4); *...піяр-кампанія – гэта нармальная з’ява, яна існуе ва ўсіх літаратурах свету* («Малодосць». – 2005. – № 8. – С. 138). Абрэвіатура *SMS* падаецца не як СКП (служба кароткіх паведамленняў), а *СМС* (з дапамогай беларускіх літар, якія адпавядаюць англійскім эквівалентам *S = C, M = M*): *...сімпатыі да банкіра Юрыя Каўтанава выразіліся ў лічбе 7738. (Дарэчы, з гэтага ліку 1200 СМС-паведамленняў за Юрыя даслаў адзін і той жа (!) чалавек...)* («Звязда». – 2007. – 24 лют. – С. 3).

Да другой групы графічна незасвоеных лексічных адзінак адносяцца графічна незасвоенныя словы неабрэвіатурнага тыпу, якія называюць:

а) рэаліі ў галіне моды і дызайнерскай дзейнасці: *portfolio* ‘паслужны спіс’ (англ. *portfolio* ‘напка, партфель’ [5, 541]): *Што запісана апошнім радком у вашым portfolio (паслужным спісе)?* («Звязда». – 2005. – 23 ліп. – С. 3); *pret-a-porte* ‘гатовае адзенне, пашытае ў пэўнай колькасці экзэмпляраў для продажу ў магазінах’ (фр. *prêt-à-porter* ‘вытворчасць гатовага адзення і яго продаж’ [6, 422]): *Ёсць шмат крэатыўных ідэй, якія нельга адлюстравіць у адзенні pret-a-porte* («Звязда». – 2005. – 23 ліп. – С. 3); *show-room* ‘закрытая вечарына для прадстаўнікоў мадэльнага бізнэсу і вядомых людзей, якія маюць магчымасць набыць прадметы адзення пэўных мадэляраў’ (англ. *show* ‘паказ, дэманстрацыя’ [5, 638] + *room* ‘комната’ [2, 602]): *Мадэль Вераніка Флейта: Я нават на show-room сабе нічога не купіла* («Звязда». – 2005. – 04 сак. – С. 4); *fashion-show* ‘арганізаваны паказ моднага адзення, калі кожны з дызайнераў дэманструе адну мадэль з серыі’

(англ. *fashion* 'стыль, мода' [5, 278] + *show* 'паказ, дэманстрацыя' [2, 638]): У мінулым годзе маладых дызайнераў з нашай краіны прымаў Берлін; яны пабывалі ў студыях нямецкіх дызайнераў, прайшлі майстар-класы, паўдзельнічалі ў *fashion-show* у берлінскай галерэі «Лафает» («Звязда». – 2005. – 01 крас. – С. 5);

б) музычныя каналы, праграмы: *Netradio Adult* 'радыё ў Байнэце для дарослых, якое прапануе слухачам класічную музыку XX ст., хіты розных жанраў' (англ. *Netradio* 'радыё ў Інтэрнэце' + *adult* 'дарослы' [5, 23]): ...слухачам былі прапанаваныя два каналы з розным фарматам: *Netradio Adult* (класіка XX стагоддзя, хіты розных жанраў – ад поп-музыкі да джазу, блюзу і хард-року)... («Звязда». – 2008. – 06 лют. – С. 6); *MyTrack* 'праграма радыё, якая прапануе музычныя творы з калекцыі слухачоў' (англ. *my* 'мой, мая, маё, мае' [5, с. 465] + *track* 'музычны запіс'): ...слухачам прапануецца праграма «*MyTrack*»... («Звязда». – 2008. – 06 лют. – С. 6);

в) рэаліі бытавой сферы: *fast-food* 'сістэма хуткага харчавання' (англ. *fast* 'хуткі' [5, 279] + *food* 'ежа; харчаванне' [5, 300]): ...пазнаёміцца з чызбургерамі, бісмакамі, фішмакамі трэба хаця б для таго, каб мець сваё, падтрыманае практыкай, меркаванне наконт *fast-food*'у (хуткага харчавання) («Звязда». – 2004. – 25 чэрв. – С. 4); *second-hand* 'магазін, які гандлюе панашаным адзеннем; былыя ва ўжыванні рэчы, адзенне' (англ. *second* 'другі' [5, 624] + *hand* 'рука' [5, 339]): Не здзіўляйцеся толькі тэма: яны адразу дапамогуць вам зразумець, што вы набываеце не сапраўдны *second-hand*, а «цытату» з мінулага, муляж («Звязда». – 2004. – 24 крас. – С. 8); *week-end* 'выхадныя дні ў канцы тыдня' (англ. *weekend* 'выхадныя дні ў канцы тыдня' [5, 775]): Нарэшце мы адчулі, што такое сапраўднае лета! І часу для *week-end*'аў за горадам ці летняга адпачынку яшчэ дастаткова («Звязда». – 2004. – 24 ліп. – С. 4).

Выкарыстанне графічна незасвоеных слоў неабрэвіятурнага тыпу – з'ява часовая. Аб гэтым сведчыць наяўнасць у сучасным слоўніковым складзе мовы публіцыстыкі іх графічна, фанетычна і граматычна адаптаваных варыянтаў: *партфоліо* (англ. *portfolio*): ...каб маладому дызайнеру прыняць удзел у такім сур'ёзным мерапрыемстве, як тыдзень *pret-a-porte* ў Расіі, трэба мець прыкладна пяць тысяч долараў і ўражальнае *партфоліо* (спіс творчых перамог, прац, супрацоўніцтваў) («Звязда». – 2005. – 23 ліп. – С. 3); *фаст-фуд* (англ. *fast food*): Зразумела, мы не можам ліквідаваць адразу ўсе негатыўныя фактары, але ў нашых сілах змагацца ў сценах школы з рознымі варыянтамі «*фаст-фуда*», прывіваць дзецям культуру харчавання («Звязда». – 2004. – 18 сак. – С. 1); *сэканд-хэнд* (англ. *second hand*): Кілаграм вагавага «*сэканд-хэнда*» сёння каштуе 18 тысяч рублёў («Звязда». – 2004. – 30 крас. – С. 4); *уік-энд* (англ. *weekend*): ...ён зарабляў! Прычым столькі, што хапала на Новы год у Парыжы, адпачынак на Кіпры і *уік-энды* ў Празе і Кракаве («Звязда». – 2005. – 28 верас. – С. 8); *шоу-рум* (англ. *show room*): ...сукенка ўсё роўна пасляхова прадалася на *шоу-руме* («Звязда». – 2005. – 27 жн. – С. 4).

Трэцюю групу графічна незасвоеных запазычанняў складаюць графічныя гібрыды, у склад якіх уваходзяць:

1) складаныя словы, утвораныя спалучэннем графічна незасвоеных абрэвіятур з агульнаўжывальнымі словамі. Словы гэтай падгрупы запазычанняў абазначаюць:

а) новыя з'явы ў сістэме сувязі і асоб, якія працуюць у гэтай галіне: *SMS-флірт* 'знаёмства і размова з суб'яседнікам пры дапамозе кароткіх паведамленняў у выглядзе мабільнай сувязі' (англ. *Short Message Service* 'служба кароткіх паведамленняў' + *флірт*): Праглынуўшы тужін салодкіх абяцанняў, вы яшчэ доўга будзеце боўтацца ў «хвалях *SMS-флірту*», пакуль знойдзеце (калі знойдзеце) сваю адзіную ці адзінага («Звязда». – 2004. – 24 верас. – С. 3); *IP-тэлефонія* 'адзел тэлекамунікацыі, які забяспечвае абмен інфармацыяй пры дапамозе сродкаў тэлефоннай сувязі праз Інтэрнэт' (англ. *Internet Protocol* 'інтэрнэт пратакол' + *тэлефонія*): Усяго цяпер з дапамогай *IP-тэлефоніі* можна звязацца з 18 краінамі свету... («Звязда». – 2004. – 15 студз. – С. 3); *GSM-аператар* 'аператар сусветнай сістэмы мабільнай сувязі' (англ. *Global System for Mobile Communications* 'сусветная сістэма мабільнай сувязі' + *аператар*): ...беларускія *GSM-аператары* прапануюць паслугі практычна на любы густ... («Звязда». – 2004. – 24 верас. – С. 3);

б) новыя з'явы і рэаліі сродкаў масавай інфармацыі і рэкламнай дзейнасці: *FM-фармат* 'фармат частотнай мадуляцыі' (англ. *Frequency Modulation* 'частотная мадуляцыя' + *фармат*): Мне прапанавалі стварыць канкурэнтна-здольную радыёстанцыю ў *FM-фармаце* («Звязда». – 2004. – 21 ліп. – С. 4); *PR-праца* 'праект арганізацыі грамадскіх сувязяў пэўнай асобы, кампаніі, фірмы і г. д. дзеля рэкламы' (англ. *Public Relations* 'грамадскія сувязі' + *праца*); *PR-агенцтва*

‘агенства, якое арганізуе знаёмства пэўнай асобы, кампаніі, фірмы і г. д. з грамадскаю дзеля рэкламы’ *Маскоўскае PR-агенства «Еўрамедыя» правяло сярод жыхароў расійскай сталіцы апытанне «каго з выканаўцаў краін былога СССР вы слухаеце»* («Звязда». – 2004. – 16 студз. – С. 4);

в) новыя рэаліі паўсядзённага жыцця: *VIP-зала* ‘зала адпачынку для заможных ці вядомых людзей’ (англ. *Very Important Person* ‘вельмі важны чалавек’ + *зала*): *У VIP-зале аэрапорта павінна адбыцца прэс-канферэнцыя (працягласцю сорак хвілін)...* («Звязда». – 2004. – 16 ліп. – С. 6);

2) таўталагічныя ўтварэнні, што паўтараюць беларускім словам апошняю адзінку графічна незасвоенай абрэвіятуры [4, 126]. Большасць гэтых запазычанняў ужываецца ў камунікатыўнай сістэме: *SMS-сэрвіс* ‘абслугоўванне праз сістэму кароткіх паведамленняў у выглядзе мабільнай сувязі’ (англ. *Short Message Service* ‘служба / сэрвіс кароткіх паведамленняў’ + *сэрвіс*): *...абанентам будзе даступная паслуга міжнароднага роўмінгу (уключаючы магчымасці льготнага роўмінгу ў Расіі і ва Украіне) і комплекс SMS-сэрвісаў «МТС-Інфо»...* («Звязда». – 2004. – 25 чэрв. – С. 7); *GPRS-сэрвіс* ‘тэхналогія хуткай пакетнай радыёперадачы даных, якая дазваляе атрымліваць і адпраўляць інфармацыю з дапамогай мабільнага тэлефона’ (англ. *General Packet Radio Service* ‘асноўная служба / сэрвіс радыёперадачы пакетных даных’ + *сэрвіс*): *Калі раней акцэнт рабіўся на галасавой сувязі, то зараз істотна пашырыўся спектр дадатковых паслуг – WAP, GPRS, SMS-сэрвісы* («Звязда». – 2004. – 30 ліп. – С. 3); *IP-праатакол* ‘інтэрнэт канал’ (англ. *Internet Protocol* ‘інтэрнэт праатакол’ + *праатакол*): *Два новыя накірункі на IP-праатаколу – на Кіпр і Ліван – адкрыла ў студзені рэспубліканскае аб’яднанне «Белтэлекам»* («Звязда». – 2004. – 15 студз. – С. 3).

Зрэдку таўталагічныя ўтварэнні абазначаюць асобу або прадмет сучаснага паўсядзённага жыцця: *VIP-персона* ‘вельмі важны чалавек’ (англ. *Very Important Person* ‘вельмі важны чалавек / персона’ + *персона*): *Прысутныя на адкрыцці тэлеканала VIP-персоны аднадушна адзначалі важнасць і значнасць зробленай справы* («Звязда». – 2005. – 03 лют. – С. 1); *LCD-манітор* ‘вадкакрысталічны манітор’ (англ. *Liquid Crystal Display* ‘вадкі крысталічны дысплэй / манітор’ + *манітор*): *Як абяцаюць арганізатары, пераможцы «электраабароны» атрымаюць каштоўныя прызы: за 1-е месца – LCD-манітор...* («Звязда». – 2004. – 13 лют. – С. 3).

Дубліраванне апошняга слова абрэвіятур у складзе графічных гібрыдаў, па-першае, можа сведчыць аб недастатковым веданні расшыфроўкі іншамовных абрэвіятур; па-другое, з’яўляецца першай прыметай засваення графічных запазычанняў;

3) гібрыдныя дэрываты, утвораныя шляхам далучэння ўласных марфалагічных сродкаў беларускай мовы да графічна незасвоеных абрэвіятур, якія таксама называюць рэаліі сучаснага паўсядзённага жыцця: *SMS-ка* (*SMS* + суфікс *-ка*): *Абмен SMS-камі – адна з самых прастых і распаўсюджаных формаў кантактавання* («Звязда». – 2004. – 23 чэрв. – С. 3); *...SMS-кі набіраюць – хто хучэй* («Звязда». – 2005. – 07 ліп. – С. 3); *PR-шчык* (*PR* + суфікс *-шчык*): *...наспрабаваў сябе ў якасці PR-шчыка* («Звязда». – 2002. – 15 ліст. – С. 3).

У сувязі з далейшай адаптацыяй гэтых гібрыдных дэрыватаў сустракаюцца варыянты слоў у напісанні кірыліцай пры дапамозе транскрыпцыі абрэвіятурных элементаў: *эсэмэска*: *Арыф такія эсэмэскі піша: «Добрай раніцы! Жадаю прыемна правесці дзень. Кахаю ўсім сэрцам»* («Звязда». – 2005. – 09 верас. – С. 4); *піярышчык / піярышчык*: *Прэміі – лепшым «піярышчыкам»* («Звязда». – 2004. – 27 лют. – С. 1); *Я некалі ўдзельнічаў у якасці піярышчыка...* («Звязда». – 2008. – 16 лют. – С. 1);

4) складаныя словы, утвораныя спалучэннем графічна незасвоенай адзінкі неабрэвіятурнага тыпу з агульнаўжывальным словам. Такія лексічныя адзінкі ў публіцыстычных тэкстах сустракаюцца радзей і ўжываюцца ў галіне інфармацыйных тэхналогій: *Internet-сайт* (англ. *Internet* ‘Інтэрнэт’ + *сайт*): *Жадаючыя могуць наведаць Internet-сайты, прысвечаныя найму кватэр* («Звязда». – 2004. – 08 чэрв. – С. 2); *web-старонка* (скарач. ад англ. *World Wide Web* ‘сусветнае павуцінне’ + *старонка*): *...на ўдзел было заяўлена больш як 330 сайтаў – з існуючых у Байнэце 10.000 web-старонак* («Звязда». – 2004. – 14 крас. – С. 4).

Запазычанні такога тыпу таксама знаходзяцца на этапе засваення ў беларускай мове, паколькі маюць варыянты ў напісанні кірыліцай: *Інтэрнэт-сайт*: *Навуковае меркаванне па самых частых «шакаладных» пытаннях змясціў Інтэрнэт-сайт Medicus.ru* («Звязда». – 2004. – 14 студз. – С. 3); *вэб-старонка*: *...вірус не арыентаваны на нанясенне шкоды хатняму*

карыстальніку, а служыць для атакі на веб-старонкі не ўгодных кампаній, адкрываючы іх для штурму хакераў («Звязда». – 2004. – 31 студз. – С. 1).

Чацвёртая група графічна незасвоеных адзінак прадстаўлена аказіянальнымі гібрыднымі ўтварэннямі. Так, у назве рубрыкі *ПаWWWуцінне ад Вікторыі Захаравай* («Звязда». – 2007. – 20 лют. – С. 4) ужыты аказіянальны назоўнік *паWWWуцінне*, утвораны шляхам замены літары *в* у слове «павуцінне» абрэвіятура *WWW* (англ. *World Web Wide* ‘сусветнае павуцінне’).

Назва рубрыкі *муз-news* («Звязда». – 2004. – 05 ліст. – С. 4), у якой ідзе гаворка аб сучаснай музыцы, аб жыцці знакамітасяў, утворана шляхам спалучэння скарачонай асновы прыметніка *музычны* і графічнага запазычання *news* (англ. *news* ‘навіны’ [5, 473]).

Аказіянальны гібрыдны прыметнік *тутэйшы* ‘які адносіцца да Інтэрнэт-партала Беларусі TUT.BY’, утвораны шляхам накладання лексемы *tut* на прыметнік *тутэйшы*: *Як падлічылі тутэйшыя спецыялісты, найбольшай папулярнасцю ў беларускай замежнай дыяспары (а гэта каля 3 мільёнаў чалавек), маючай выхад у Інтэрнэт, карыстаюцца стужкі навін, службы знаёмства, форумы і чатзі* («Звязда». – 2004. – 12 кастр. – С. 4).

Вывады

Графічна незасвоеныя запазычанні ў мове беларускай публіцыстыкі пачатку XXI ст. маюць некалькі структурных груп: 1) графічна незасвоеныя абрэвіятуры; 2) графічна незасвоеныя словы неабрэвіятурнага тыпу; 3) графічныя гібрыды; 4) аказіянальныя гібрыдныя ўтварэнні.

Графічна незасвоеныя запазычанні найчасцей называюць новыя рэаліі, прадметы і з’явы ў галіне інфармацыйных тэхналогій і камунікацый, моды, дызайнерскай і рэкламнай дзейнасці, музычнай сферы. Радзей яны абазначаюць рэаліі бытавой сферы.

Паколькі беларуская мова знаходзіцца на этапе дынамічнага развіцця, з’яўляецца адкрытай сістэмай для кантактавання з іншымі мовамі, яна актыўна адаптуе незасвоеныя запазычанні на графічным, фанетычным і граматычным узроўнях. Аднак, на наш погляд, гэта асіміляцыя іншамовных адзінак не ўласціва спецыялізаванай лексіцы, якая ўжо шырока ўжываецца спецыялістамі пэўных галін вытворчасці і абслугоўвання.

Літаратура

1. Бубновіч, І. І. Засваенне іншамовных слоў беларускаю літаратурнаю моваю : дапам. для студ. філал. спец. вып. навуч. устаноў / І. І. Бубновіч ; пад рэд. П. У. Сцяцко. – Гродна: ГрДУ, 2000. – 107 с.
2. Булыка, А. М. Слоўнік іншамовных слоў : у 2 т. / А. М. Булыка. – Мінск : БелЭн, 1999. – Т. 1. – 736 с. ; Т. 2. – 736 с.
3. Уласевіч, В. І. Лексічныя працэсы ў беларускай мове 90-х гадоў XX ст. : дыс. ... канд. філал. навук : 10.02.02 / В. І. Уласевіч ; Ін-т мовазнаўства імя Якуба Коласа НАН Б. – Мінск, 2002. – 107 с.
4. Уласевіч, В. І. Графічна незасвоеныя лексемы ў беларускай мове канца XX – пачатку XXI стст. / В. І. Уласевіч // Сучасны стан і дынаміка беларускай літаратурнай мовы : матэрыялы Міжнар. навук. канф., Мінск, 24–25 кастр. 2006 г. / Ін-т мовазнаўства імя Я. Коласа НАН Беларусі ; рэдкал. : А. А. Лукашанец [і інш.]. – Мінск : Права і эканоміка, 2006. – С. 124–127.
5. Мюллер, В. К. Большой англо-русский словарь: в новой редакции : 210 000 слов, словосочетаний, идиоматических выражений, пословиц и поговорок / В. К. Мюллер. – 3-е изд., доп. и испр. – М. : Цитадель-трейд : ЛАДА: РИПОЛ КЛАССИК, 2005. – 832 с.
6. Гринева, Е. Ф. Французско-русский словарь : около 25000 слов и словосочетаний / Е. Ф. Гринева, Т. Н. Громова. – 3-е изд., стереотип. – М. : Цитадель, 1998. – 576 с.

Summary

The article deals with causes and ways of borrowings in modern Belarusian. Borrowed words that are not assimilated in writing by the language of social and political journalism in XXI century have been classified according to their structure and meaning. The main cause of borrowings penetration into Belarusian is the development of the country in all spheres of life. It was found out that there are four groups of borrowings that are not assimilated in writing: 1) graphically unassimilated abbreviations; 2) graphically unassimilated words; 3) graphical hybrids; 4) occasional hybrid formations. Graphically unassimilated borrowings are mostly used in articles dealing with information technology and communication, fashion, all kinds of design, publicity and music.

Паступіў у рэдакцыю 15.04.08.